metodické listy 5

pro pobyt v přírodě

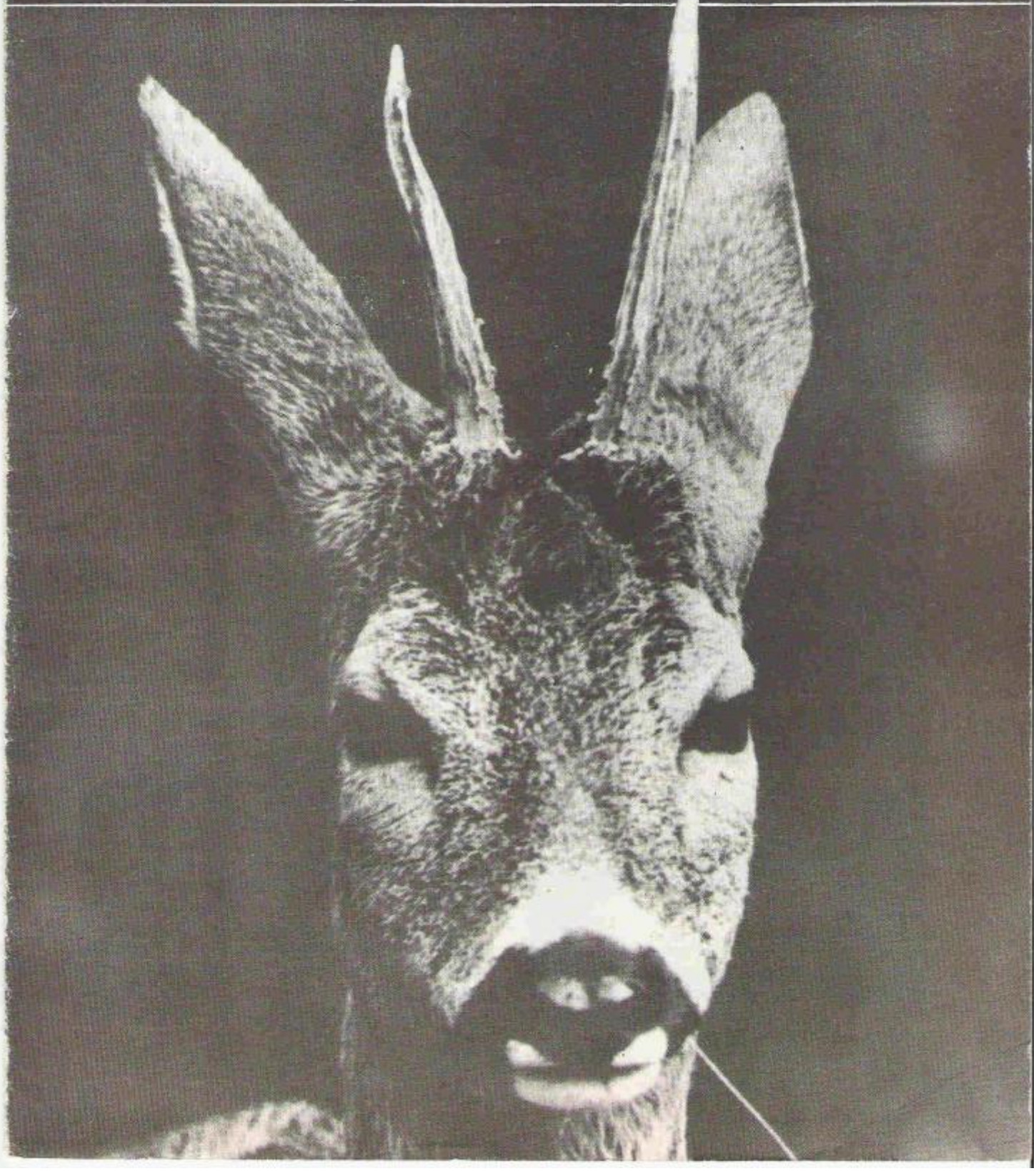

Jaké lyže si koupíme pro letošní zimu?

Doplnit si před zimní sezónou lyžařské vybavení není věcí jednoduchou. Je třeba uvážit nejen cenu inventáře, ale i předpokládanou délku pobytu na horách, terén, ve kterém budeme jezdit, svoji lyžařskou vyspělost apod. Pokusíme se tuto starost trochu ulehčit tím, že upozorníme na typy lyží, které mají být letos ke koupi v našich sportovních obchodech.

Jestliže dáváme přednost poznávání krajiny a nebojíme se trochu déle trvající námahy, potom zvolíme asi běžecké lyže. V posledních letech je o ně větší zájem a pravděpodobně ani letos jich nebude nadbytek. Proto bude nutné myslet na nákup včas. Z dovozu má být dostatek běžeckých lyží značky Strela. Jsou to lyže bez umělých hran a hodí se proto spíše do nepříliš členité krajiny, kde nemusíme tolik při sjezdech zatáčet. Jejich výhodou je značná láce, budou stát 140 Kčs.

Z běžek naší výroby budou na trhu především Sprintky (200 Kčs), Favoritky (290,—) a Marathonky (450,—). Jsou to lyže naší výroby, s hranami z umělé hmoty a vesměs vhodné jak pro nezávodní lyžování, tak pro začátky závodního běhu. Lyže Marathonky uspokojí již i velmi náročné běžce.

Běžeckých bot bude dostatek. Pro naše účely nevolíme boty příliš lehké, určené pro závodění. Při delších túrách nechrání dostatečně nohu.

Jestliže chceme vychutnat radosti sjíždění a zatáčení po náročnějších svazích a nejsme zatím dobrými zkušenými jezdci, osvědčí se nám krátké lyže, odpovídající svojí délkou asi výšce naší postavy, nebo o něco kratší. Z tohoto typu jsou v obchodech lyže zn. Sulov (140 a 150 cm — cena 350 Kčs) a mají přijít na trh krátké lyže vyráběné v Novém Městě v délkách asi 160 a 180 cm.

Pro ty, kterým vyhovují více lyže normálních tradičních délek (asi o 20 až 30 cm delší než je výška postavy lyžaře), bude dostatek laciných lyží sjezdového typu v ceně od 220 do 400 Kčs. Jsou to lyže dřevěné s kovovými hranami a dá se na nich slušně jezdit na nepříliš strmých svazích bez ledovatého povrchu.

Pro náročnější ježdění bude možno koupit lyže v ceně kolem 700 Kčs, jejichž kvalita je zvýšena laminátovými vrstvami. Jsou to kupř. lyže Novemo, Artis Champion nebo Artis Polytex Combi.

Adepti závodního ježdění si budou moci zakoupit lyže, které již svojí stavbou a použitým materiálem jsou určeny pro jednotlivé sjezdové disciplíny — pro slalom (Artis Polytex Slalom), obří slalom (Artis Giant Slalom) nebo pro sjezd (Artis Abfahrt Metal). Jsou to lyže naši výroby a vesměs se zapuštěnými L-hranami. Cena se pohybuje mezi 1000 a 1200 Kčs. Lyžaři, který se nespecializuje na jednotlivé sjezdové disciplíny a přesto si chce dopřát kvalitní lyže, doporučujeme lyže slalomové nebo pro obří slalom. Na lyžích pro sjezd se nesnadno zatáčí.

Z dovážených sjezdových lyží budou na trhu především jugoslávské lyže zn. Elan (cena 1900 až 2700 Kčs) a má být zastoupen i dovoz z Rakouska.

Dnes je již samozřejmostí, že na sjezdové typy lyží montujeme pojistné vázání. Pro neriskantní a méně náročnou jízdu postačí u nás vyráběná a již běžná pojistná vázání s poměrně nízkou cenou. Pro náročnou jízdu bude však možno již letos zakoupit i kvalitní pojistné vázání naší výroby v ceně 600—700 Kčs.

Jiří Soukup

NOTICKA

pro Vás, čtenáři, kteří máte ten dobrý a chvályhodný úmysl poslat nám do redakce ML svůj příspěvek a tak ML obohatit o nové zkušenosti, poznatky a zajímavosti.

Pošlete články delší, metodickým směrem nasměrované, které by byly pro MS příliš dlouhé. Ale můžete poslat i ty kratší!

Hlavně však, teď pozor, pište strojem. Na formát A4 obřádek, 30 řádků na stránku a 60 úhozů na řádek.

A ještě: máte-li foto 13×18 cm, přiložte jej.

Ahoj a pište hned!

Sylva

Stane-li se ti, že při toulkách po Krkonoších překročíš bludný kořen, nepropadej úděsu. Vyjdi na nejbližší výhled, pohlaď zrakem sametový povlak plání a tam, kde očima uvázneš na táhlém, nízkým sedlem prohnutém vrchu, tam je

ŽALÝ

Zakývá na tebe ukazováčkem své rozhledny a zavolá:

„Tady jsem, já přední stráž hor, maják zbloudilých poutníků, hora klidu a odlehčení. Stojím tu jako poslední z řady sourozenců zrozených z Krkonoše a jména jsou Medvědín, Mechovinec, Černá skála, Šeřín a Žalý. Můj východní bok omývá divoké Labe, západní svahy ovlažují potoky a potůčky, jejichž matkou je nepokojná Jizerka. Z potoků pak nejslavnější je Cadron, ze studánek Římská studnička, staré znamení mezi panstvím vrchlabským a branským. Přední můj vrchol dosahuje výše 1018 metrů, zadní 1036 metrů. Má páteř je složena z muskovitické ortoruly, k ní se na západě připíná nesmírná hmota grafitových fylitů. Neříkají-li ti nic tato jména, věz jen to, že jsem tvrdý. Nesmírně tvrdý. Ale přesto živím svým kamenným mlékem věkovité smrky a buky. Nehýčkám je, pravda, ale neradil bych jim, aby přešly do půdy štědřejší. První vichřice by je vyvrátila i s kořáním. V mých balvanech se mohou vzpírat svými svazy, tak že odolají i nejprudším smrštím. Ta kleč, která lemuje stezku v sedle mezi oběma vrcholy, není mým vlastním dítkem. Přesadili ji sem lidé. Mým stromem je především smrk a buk, dole u mé paty vznosné a toužící po výškách na temeni nízké, rozsochaté a šlachovitého dřeva.

Za horkých dnů se vyhřívají na pasekách mezi trsy borůvčí krásní plazi s klikatou čárou na hřbetě, za zářijových nocí se lesy mých boků ozývají troubením jelenů, v dutinách skal štěkají lišky. Už dvě desítky let však nebylo slyšet tetřeví tokání. Tetřev je pyšný pták a pohrdá lidmi. A lidí je teď na mých cestách víc než jeřábů mezi ploty."

Tak nějak bude promlouvat Žalý k lidem, kteří rozumějí řeči hor. A za té řeči se to bude zdát stále krásnější a vznešenější, obrysy jeho boků budou mít ladnost linií antických soch a na světla a stíny si vypůjčí barvy z palety Mánesovy a Kavanovy. Je krásný při pohledu od hor i od nížin, nejkrásnější podoby však nabývá při pohledu z Vrchlabí.

„Město Vrchlabí leží ve středu dlouhého, ale neširoké údolí polabského, táhnoucího se od Špindlerova Mlýna podél řeky na jihovýchod. Stojíme-li na vrchlabském náměstí a hledíme na sever, Žalý tvoří krásné, mohutné pozadí, náměstí míří přímo proti němu, tmavě zelená hora nádherně uzavírá pohled..." Tak se jevil Žalý Karlu Václavu Raisovi, když r. 1869 přešel do Vrchlabí jako desetiletý školáček „na handl". A ten, kdo je k Žalému připoután životními vzpomínkami, doložil by:

Žalý od Vrchlabí připomíná horu Říp. Horu slavnou, posvátnou, tradiční. Anebo tady dobře vykynutý chléb z černé horské mouky, jaký se pekl v kamenných chlebnicích v horských chalupách. Měl připálenou kůrku, chutnal hořce a mezi zuby chrastily oharky z dřevěného uhlí. Nejedl jsem však nad něj chleba chutnějšího. A taky připomíná obrácenou mísu, do jaké kladly maminky sváteční buchty a koláče, nebo vánoční zázvorky. Mísu plnou radosti a sladkostí.

Sláva Žalého je stará jako báje o Krakonošovi. Sedával prý v sedle mezi oběma vrcholy a hleděl ke Kačenčiným horám do dálky, široký obzor se mu otvíral až k Praze a k vrcholkům Českého středohoří, své horské království měl jako na dlani. Není u nás snad hory, z níž by obhlédl větší okrsek české země.

Romantická legenda vypráví, že zde bývalo pohřebiště pohanských Slovanů, odtud prý i jména Žalý. Kněží pohanští měli prý své příbytky v nedalekých Kněžicích. Opravdu jen legenda. Proč by Slované sypali popel svých předků do kamenných sutí, když jejich domovem bylo úrodné Polabí, dost prostorné pro oslavu zrození i tryznu smrti.

Slzami žalu prý pkřtil toto místo jménem Žalý *Jan Amos Komenský*, když se zde loučil s vlastí. I tak si vykládali vznik jména své hory okolní horáci. Leč i tato krásná, byť smutná legenda padá. Už r. 1606 se listinně dokládá ve Zialej, skupinka chalup na jižním svahu hory, zatímco Komenský opustil Čechy až roku 1628.

Německý etymolog Müller se domnívá, že Žalý dostal své jméno od žalostiplného života obyvatel chalup pod pásmem žalských lesů. Profous vychází ze slova ž n u , perfekt. žal, tedy nejpřijatelnější, vysekávaný. Je to výklad nejen nejpřijatelnější, ale i nejradostnější. Alespoň nevím, že by někdo z horáků spojoval se „svým" kopcem jakýkoliv žal. Pravda, staří šprýmaři z Mrklova a z Benecka užívají rčení „budu už berzy koukat na Žalej" jako eufemismu za „už mě brzy pochovaj na štěpanickej 'řbitou". Ze štěpanického hřbitova je totiž také krásný pohled na Žalý a jeho kadeřavé lesy a vypolštářované lučiny. Jenže titíž šprýmaři neopomenou doložit, že se o štěpanické pouti budou dívat i na dívčí lýtka a tak po smrti ani nebude tak zle.

Ale vraťme se ke staré slávě Žalého. „Na pahorku mezi buky kostelíček s věží nízkou..." Já vím, Erben měl pro svůj Poklad báji odjinud. Ale s malou obměnou se tato pověst vypravuje i o Žalém. Kostelíček s věží nízkou je přece štěpanický kostel. A otevřená skála stále v místech, kde se dnes říká U sklepa. Je to také v sedle mezi Předním a Zadním Žalým. Matka svedená leskem zlata tam ponechala dítě v náručí krásné paní. Než se pro ně vrátila, dozpívali v kostele

pašije a paní i dítě se ztratily ve skále. Rokem naplněným bolestí matka vykoupila svou vinu a o příštím Velkém pátku zde našla své dítě živé a zdravé. Ta krásná paní, to byla Meluzína. Alespoň rok se směla těšit s dítětem, byť cizím.

Podle lidového podání ústí U sklepa dlouhá tajná chodba, vedoucí ze štěpanického hradu přes Benecko na Žalý. Oni ti feudálové dovedli prosadit mnoho pošetilých nápadů, ale že by přinutili hrstku zubožených poddaných malého pohraničního hrádku, aby vysekali do tvrdé rulové skály osm kilometrů metro? Nevím.

Jisté však je, že U sklepa podzemní chodby jsou. Tvrdí to starý benecký lesník — důchodce Vaněk i správce rozhledny na Žalém Víšek. A tvrdil to i pradědeček mé matky. On vlastně také patří do tradice Žalého, proto mu věnuji několik slov. Měl chalupu na západním svahu Žalého, tam kde se říká v Bátovce. Na přepitých mokřinách tu za noci tančívaly bludičky, ohniví mužové se chechtali z dutých stromů, občas se tudy přehnal i divý myslivec se smečkou pekelných psů, věru kraj zapomenutý bohem i lidmi. Starý Janoušek tu žil spokojeně. Páni na něho zapomněli, snad byli rádi, že se v té divočině usadil, proto mu ani robotu nevyměřovali, dokonce mu povolili v žalských lesích i svobodnou pastvu, jako by byl příslušníkem zemanského stavu. Lov zvěře mu sice nepovolili, ale ten už také patřil k chalupě. A tak prapraděda pásl a pytlačil chráněn bludičkami a jinými pekelnými mocnostmi, jedl zvěřinu i suché brambory, pil víno i podmáslí, jak právě pánbůh dal. K stáru našel zalíbení v mém dědečkovi a dovolil mu, aby se ucházel o jeho vnučku, nejkrásnější květ z bahen Bátovky. A že k němu měl opravdu důvěru, slíbil mu ukázat U sklepa pověstnou chodbu, uzavřenou silnou kovanou mříží. Jen co ztaje sníh. Ale neukázal. Právě ten sníh byl jeho sudbou. Napadlo ho tenkrát na dva sáhy. V době tání vylezl starý Janoušek na střechu, aby ulehčil přetíženým krovům, ale celá lavina se s ním utrhla a spousty mokrého sněhu mu přerazily kříž. Z bohatýra Žalských lesů se stal bezmocný nepohyblivý ubožák. Ne, nezanechal po sobě žádné zápisy, snad ani psát neuměl, ale pro znalost hor a přesnost své pušky žije stále v tradici kraje, a to je uznání vyšší než zápis do zlaté knihy.

Dnes už U sklepa nestraší Krakonoš ani Meluzína. Čas odklidil i Janouškovu chalupu, rejdiště bludiček vyschla, odvodnilo je široké potrubí, které přivádí křišťálovou žalskou vodu z bátovských zdrojů až do Jilemnice. Ale v červencových nocích tu jiskří zelené lucerničky svatojánských broučků. Věřím, že mnozí jsou z přízně s těmi broučky, co se s nimi znal pan Karafiát. Když tudy člověk večer jde, je mu tak lehko a krásně, jako když poprvé jako kluk četl o Broučkovi a Berušce.

A chodby U sklepa? Že by hornická štola, vedoucí sem až z Dumlichova dolu od Labe? Před válkou tu několik sousedů pod vedením proutkaře Holmana hledalo poklad. Nenašli. Páni z Valdštejna ho jistě dobře ukryli.

A co Žalý jako pecen chleba? Podle berní ruly z roku 1654 byla v osadě Žalý čtyři stavení, z nich jedno pusté. Roku 1713 zde už stálo pět domků, r. 1785 osm a r. 1842 deset domků. Žilo v nich 78 obyvatel.

Tereziánský katastr z r. 1713 uvádí, že hospodáři všech pěti tehdejších usedlostí se živí předláctvím, nepočítaje v to výnos políček. Ke každé chalupě byly připsány tři korce orné půdy. Když tovární vřetena vzala kolovratům práci, rozhoupala se v chalupách bidla tkalcovských stavů. Bylo už mnoho napsáno o znamenitém díle krkonošských tkalců, nikdy však nebude dost věrně vypsána jejich bída. Teletinové rance nadité „dílem", v kapsách několik krejcarů, mzda byla tak hubená a pokuty za každé chybné prohození tak vysoké, vysoké!

„Já jsem tkadlec zpod Žalýho, dělám plátno pro každýho..." Tak zpívá stará tkalcovská píseň. Opravdu pro každého, jen pro sebe ne. Že by přece jen slovní základ jména Žalý souvisel se smutkem? Ne. Horáci zpod Žalýho se vyznali v každé houštině, našli si cestičky k radosti i v kleči svého života. V chalupě u Pochopů se scházeli za tmavých večerů horáci z širokého okolí. Slyšeli zde slova útěchy a naděje. Tam v záhrobí budou odměněni za všechna strádání, sejdou se se všemi, které milovali a s nimiž se rozloučili na hranici života a smrti. Dnes už má spiritismus odzvoněno. V devadesátých létech býval však Žalý slavným mediánským střediskem.

František Kubátů a kubáňský Kubát zase věřili v sílu slova živého člověka. Oba písmáci, oba slavní divadelníci, mudrlanti. Jejich jména také žijí jen v tradici hory, ale až poctivý kronikář sepíše kroniku života kmene, který přeměňoval tvrdou skálu v citlivá srdce, budou v ní jména těch písmáků zapsána velikými literami. To třeba za Jana Výravu, za Naše furianty, za Lešetínského kováře a za desítky a desítky her, jimiž potěšili, povzbudili, posílili.

Ale to už jsme u mísy máminých buchet. Věřte, radostí dává Žalý mnoho. „Je český obzor, kulatý jak džbán...", říká básník. A tu krásu českého obzoru nelze vystihnout slovy. Tu musí člověk vidět z Žalého.

Podle Ambriže stávala na Žalém kamenná pyramida zvaná Sloup. Málokdy sem zabloudil poutník. Teprve od devadesátých let žil Žalý a odtud dnešní Bucharova cesta, lidově nazývaná „Turistika" přes tři kopce na Mísečky (1890—1891). Německý krkonošský spolek dal postavit na vrcholku č. 1889 15 m vysokou železnou rozhlednu. Podobala se nepodařené Eifelovce v miniaturním vydání. Šnekovité schody a prý i znatelné výkyvy při větru nebo větším počtu návštěvníků odrazovaly od výstupu zejména ženy. Ale ani muži nebyli vždy milovníky výšek. Jednou celá benecká kapela na cestě ze zábavy vylezla na horní plošinu a jak byli v ráži, vyhrávali „Čechy krásné" Němcům navzdory. Chudák klarinetista si pak stěžoval, že ho bolí kolena. Z obavy, aby nepřepadl přes chatrné zábradlí, proklečel celý koncert. „Eifelovka" sloužila jen tři roky. Od roku 1892 zde stojí známá, solidně stavěná kamenná rozhledna.

Velká dřevěná restaurace, kterou zde dal postavit hrabě Jan Harrach r. 1890, ještě téhož roku vyhořela. Obnova byla r. 1904. Harrach koupil po skončení hořické výstavy dřevěný pavilón, staviva z něho bylo použito na postavení nové budovy. Ale tím nebyla pouť trámů skončena. Za okupace dal německý starosta z Benecka boudu rozebrat a jeho náměstek z ní postavil v Bátovce dnešní Zrcadlovku.

Jen pro úplnost zaznamenávám jména nájemců restaurace: hajný Václavík, Dědek, Kopáčková, Raab a od r. 1921 Josef Víšek. Jeho syn Valtr je posud správcem rozhledny na Žalém, rád vám poví o životě v lesích, rád vás pohostí.

Návštěvníků zde přibývá rok od roku, nejvíce v zimě, kdy jsou v provozu tři lyžařské vleky z Herlikovic na Žalý a na Podžalí. Nejdelší z nich byl postaven v letech 1964 a 1965 nákladem 680000 Kčs. Měří 1400 m, za hodinu přepraví 240 osob. Další vleky jsou kratší (700 m). Jsou majetkem vrchlabské tělovýchovné jednoty Spartak. Její péčí byla zřízena v Herlikovicích u vleků ubytovna asi pro 115 lyžařů. Správcem celého areálu je s. Zdeněk Bartoníček z Vrchlabí.

Mnoho se změnilo na našem Žalém. Supající, těžce oddychující tkadlec schýlený pod tíhou rance už patří minulosti. Žalý dnes patří radostnému mládí, závratné rychlosti a opojení z ní, patří všem kdo milují pohyb a krásu. Dnes už nikdo není „kadlec vod Žalýho". Je to tak dobře.

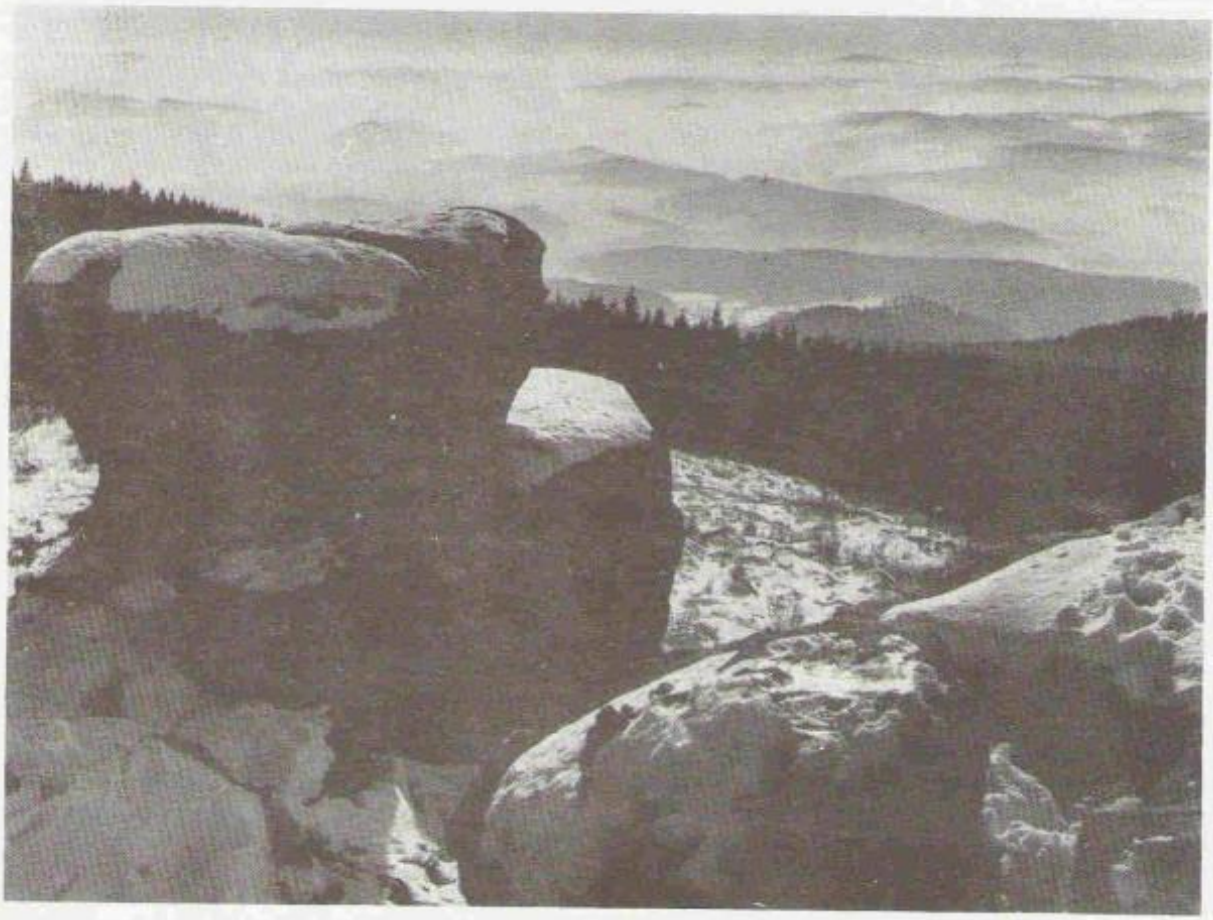

POHLED Z KLETĚ NA ŠUMAVSKÉ HORY JIŽNÍM SMĚREM

Foto F. Rotčidl

O VÍKENDECH DO PŘÍRODY I V ZIMĚ

Přicházejí vůbec činnosti v přírodě o víkendech v zimě v úvahu? Samozřejmě, zimní příroda skýtá nejen mnoho neobvyklých půvabů, ale i zatím málo využívaných možností.

Nemáme na mysli jen zájezdy do hor za sněhem spojené s lyžováním a sáňkováním. Ty jsou bezesporu nejpřitažlivější a nejlákavější, vyžadují však i na dnešní dobu poměrně nákladné vybavení a zajištění, tj. ubytování a dopravu. Přesto, že počet návštěvníků hor se neustále zvětšuje, jejich kapacita je limitovaná a nemůže se dostat zdaleka na všechny.

Jde nám nyní o to, poradit právě všem, které třeba hory a lyže nelákají a kteří dávají přednost blízkosti domova.

Při výběru a volbě činností v zimě bychom měli vycházet ze stejných zásad jako v létě, tzn. co nejrychleji z města a vždy mít nejen cíl poznávací, který je motivací, ale i aktivní pohybovou činnost ve smyslu vyvrcholení celé akce. Nesmíme zapomenout, že v zimě jsme zvláště závislí na počasí a dni jsou také podstatně kratší. Nebývají také v provozu všechny noclehárny a ani stravovací podniky.

Zdá se být proto výhodné pořádat převážně akce bez přenocování a s maximálním respektem počasí.

Lyžovat a sáňkovat se dá i v nejbližším okolí Prahy. Chce to jen maličkost — sníh. Pozor, nedejte se však mýlit klimatem v Praze ve městě — zde sníh teče, často prší, je mlha a nevlídno a na okrajích Prahy, např. v oboře Hvězda, v Motole, v Šárce, na Dívčích hradech, u Hostivařské přehrady, v Riegrových sadech a dokonce v seminářské zahradě na Petříně je krásná zima a vhodné podmínky pro lyžování a sáňkování, nebo alespoň pro pravé zimní procházky. Zvláště Krčský les a Hvězda vynikají „zimním podnebím".

Nestyďte se za staré lyže, které ležely někde na půdě — jsou dosti dobré k tomu, aby způsobily radost a uspokojení. Náročnější lyžaři vyjíždějí často na Brdské hřebeny nebo do Senohrab.

Také bruslení patří k oblíbeným zimním radovánkám. Před zimním stadiónem a krytou halou dejte přednost (pokud jsou vhodné podmínky) přírodnímu ledu. Ten najdete např. na rybníku v Liboci, na přehradě Džbán v Šárce, na Kunratickém nebo Šeberovském rybníku, Hostivařské přehradě aj. Pokud se rozhodnete pro slepá ramena Vltavy, pozor na kvalitu ledu.

Zimních procházek a výletů se dá vymyslet velmi mnoho. Budete vždy překvapeni neobvyklou krásou zimní krajiny i života v ní. Kromě toho tichou a truchlivou zadumaností nebo zase naopak ve slunci zářivou rozjásaností scenérie.

Jako jeden typ akcí navrhujeme opět s cílovou aktivní pohybovou činností. Např. vlakem do Dobřichovic (trať Zdice — Beroun) a odtud pěšky do Černolic (4 km), kde jsou překrásné cvičné skály. Zde je i krásný rozhled. Můžete zkusit základy lezení. Ovšem s jištěním shora a na vhodných útvarech. Napadá vás asi, že je to „bláznovství". Jde to však, vždyť i v zimních podmínkách se leze ve všech velehorách prakticky po celý rok. Chce to jen rozumný přístup a zachování všech bezpečnostních pravidel.

Odtud pak buď po žluté značce do Všenor (3 km) a vlakem zpět do Prahy, nebo dále přes Cukrák na Zbraslav (14 km) a odtud autobusem do Prahy.

Dalším námětem je cesta do Krčského lesa, nejlépe z konečné stanice elektrické dráhy 3 a 14 „Kačerov" k hostinci Za větrem (bohužel není v provozu) a zde je opět jedno z překrásných orientačních středisek. Mapy opět u T. Kohouta, ÚV ČSTV, Praha 2, Na poříčí 12. Jistě se vám podaří překonat udivené pohledy ostatních a „hledání" kontrol vás uspokojí napětím i radostí při správném postupu. Takto motivováni (lépe možná dopováni) nachodíte a naběháte lehce pěkných pár kilometrů a věřím, že budete spokojeni.

Nejobvyklejším typem výletů je však zpravidla kombinace veřejné dopravy a vlastního putování. Vlakem nebo autobusem odjedeme určitou vzdálenost z domova a potom se pěšky vracíme. Výhoda tohoto uspořádání je v tom, že se vracíme domů.

Příklady — minule uváděná Posázavská stezka. Překvapí vás ticho a klid proti létu.

Jiný příklad — vlakem do Černošic (trať 17a) a odtud po žluté značce přes Kosoř (3,5 km) — zajímavé Kosořské údolí, krasový kaňon, odtud po okraji Radotína (3 km) — pomník připomínající zavraždění čs. komsomolců v r. 1930, (tzv. Rudé letnice), cementárna Lochkov, Radotínské údolí — Slivenec (5 km) vápencové a mramorové doly na slivenecký mramor, Malá Chuchle (3 km) a dále podle Vltavy do Prahy (7 km) — celkem 22 km.

Přejeme vám dobré boty, toulavé nohy a hodně zdraví. Nedejte se zastrašit nepohodou.

Dr. J. Potměšil

Foto Frant. Dostál

Jak letos na hory, neboli krátká úvaha o ježděni na krátkých lyžích

Lyžování je jedním ze sportů, jehož vyznavačů po druhé světové válce přibývá jako hub po dešti. Lidé, lyžující pouze pro své potěšení, zaplňují stále v hojnějším počtu zasněžené pláně a horské svahy. V nejrůznějších částech světa se dnes pestře zbarvují lyžařskými dresy ty horské oblasti, které ještě před dvaceti léty neznaly v zimě jinou, než bílou barvu sněhu.

U nás má lyžování bohatou tradici a je nesporně jedním z rekreačně nejvhodnějších zimních sportů. Dnes bychom již u nás těžko hledali chlapce nebo děvče, kteří by ještě nejezdili na lyžích. Přesto však není vždy pro všechny snadné, dobře se na lyžařskou sezónu připravit. Mezi časté problémy patří: NA ČEM LYŽOVAT? a JAK LYŽOVAT? A o těchto dvou otázkách chceme dnes krátce pohovořit.

NA ČEM LYŽOVAT?

Své velké půvaby má jak běhání, tak sjíždění na lyžích. Potřebovali bychom tedy v ideálním případě dvoje lyžařské vybavení: běžecké a sjezdové. Opatřit si běžecké lyže a boty není věc tak nedostižná. Za

600 až 700 Kčs si již koupíme slušnou kompletní výzbroj, která nám při dobrém zacházení vydrží několik let. Přitom je ještě třeba uvažovat, že běžky jsou pro naše terény nejvděčnějšími lyžemi. Člověk je na nich pánem zasněžené krajiny, poměrně velmi snadno na nich překoná značné vzdálenosti a dá se na nich v nepříliš obtížném terénu i dobře sjíždět a zatáčet. Mnozí lyžaři na běžeckých lyžích (pro nezávodní běžecké lyžování je možno si opatřit běžky poněkud širší a běžecké boty bytelnější) by za nic nevyměnili požitek z klouzavého kroku a z únavy po běžecké túře.

Pro ty, kteří nemohou odolat náročnějším sjezdům a radosti z precizního ovládání lyží při obloucích, je to již s vybavením složitější. Poněvadž ježdění s kopce je v posledních létech velmi populární, zlepšuje se rok od roku sjezdová výzbroj, především lyže a boty. Na lepší výzbroji je možno jezdit dokonalejší technikou a proto také každá sezóna přináší nové prvky, a to především do zatáčení na lyžích. Dnešní trochu slušná sjezdová výzbroj stojí nejméně 4000 Kčs. Je ji možno pořídit sice i laciněji, ale s takovou výzbrojí bychom si na obtížnější sjezdovce připadali dost bezradně. A výzbroj je pouze jedním z předpokladů dobré jízdy. Ke zvládnutí značně náročné sjezdové techniky je třeba také dostatečný výcvik. Jak to stačit, když se třeba na hory dostaneme jednou za zimu na týden a potom ještě několikrát na sobotu a na neděli? Zdá se, že chceme-li také jezdit s kopce, není jiné řešení, než jezdit podprůměrným způsobem na lacinych lyžích a botách.

Není to však tak zcela beznadějné. Mohou pomoci KRÁTKÉ LYŽE.

Je tomu již několik let, co začali někteří cvičitelé v Alpách a jiných vysokých horách vyučovat lyžařské adepty na docela krátkých prkýnkách, kupř. 65 cm dlouhých. Na těch se jezdilo asi dva dni, potom se přešlo na delší lyže, ty se potom znovu vystřídaly, až na konci kursu jezdili žáci na lyžích dlouhých asi jako je výška jejich postavy. Tento způsob výcviku začátečníků byl velmi úspěšný, značně se zpopularizoval a velká část lyžařských škol jej dnes po určitých úpravách ve značné míře uplatňuje. Říká se mu výcvik na LYŽÍCH POSTUPNÝCH DÉLEK.

Cílem výcviku na lyžích postupných délek (mini lyžích) byla původně dobrá jízda na normálních lyžích, to je na lyžích asi o 30 cm převyšujících výšku dospělého lyžaře. Ale i zde se ukázalo, že tato délka lyží je pro průměrného lyžaře nezávodníka příliš velká. Proč má méně trénovaný lyžař zápolit se stejně dlouhými lyžemi jako zkušený závodník? Proč by nemohl jezdit na kratších lyžích, které se při točení značně lépe ovládají?

Cvičitelé a lyžařští teoretici se shodli v tom, že výhoda delších lyží je především v jejich rychlosti. Že však lyžař, kterému nejde o maximální rychlost, který nejezdí průměrně rychleji než 40 km v hodině, mnohem snadněji zvládne lyže kratší.

Tyto lyže, dlouhé přibližně 165 až 180 cm, nazýváme KRÁTKÝMI LYŽEMI. Kromě již uvedených výhod pro nezávodní lyžování, je jejich předností, že lépe vedou v oblouku i na ledovatém svahu, že u nich dochází k méně zraněním dolních končetin a že na nich průměrný jezdec může zvládnout i náročnější techniku, která by jinak byla ve valné většině přístupná jen závodníkům. Při jízdě na krátkých lyžích je více radosti, snadněji se hned od začátku nacvičí atraktivní krátké snožné rytmické oblouky, jízda je celkově snažší a zábavnější. Na krátké lyže přecházejí přechodně i vyspělí jezdci po zranění nebo tehdy, když chtějí rychleji zvládnout nesnadné nové technické prvky.

Lyže postupných délek zatím u nás nejsou na trhu a jejich použití při výcviku by také nebylo vždy organizačně a finančně jednoduché. Krátké lyže však již byly v obchodech v uplynulé sezóně a pro letošní zimu se má situace ještě značně zlepšit.

Krátké lyže jsou ovšem již jako krátké lyže vyráběny. Mají své parametry, odpovídající hlavně příslušné váze lyžaře. Není možné, aby úspěšně jezdil kupř. 80 kg těžký lyžař na normálních 180 cm dlouhých lyžích, vyrobených pro žáka vážícího 50 kg. Vázání se na krátké lyže montuje takto: u bot č. 39 se přiloží hrana špičky boty na střed lyže. O každé číslo velikosti boty nad 39 se posune hrana boty o 7 mm dopředu.

Vzhledem ke svým jízdním vlastnostem, daným jejich rozměry, nejsou krátké lyže při výrobě tak náročné na zpracování i na kvalitu materiálu. Znamená to, že jsou značně lacinější než lyže normální. Dobrá jízda není také tolik závislá na botách nejlepší kvality. Předpokládáme, že vyhovující krátké lyže a sjezdové boty by mělo být možno v našich obchodech zakoupit celkem asi za 1200 Kčs.

Vraťme se ještě k otázce, na čem tedy letos nezávodně lyžovat. Kdybychom měli radit, tedy pro ty velmi náročné: na běžkách a na krátkých lyžích. A pro ty ostatní: buď na běžkách, nebo na krátkých lyžích.

JAK JEZDIT NA KRÁTKÝCH LYŽÍCH?

Stručně naznačíme postup výcviku jízdy pro začátečníka a návod, co by měl na krátkých lyžích cvičit pokročilý lyžař, aby zvládl základy moderních lyžařských oblouků.

Pro ZAČÁTEČNÍKA doporučujeme použít lyže délky kolem 160 cm. Je-li menší postavy, může u nich zůstat natrvalo, případně v opačném případě je může později vyměnit za lyže odpovídající výšce jeho postavy.

A. Cvičení bez holí

Na rovině.

— Chůze skluzem ve stopě.

— Snižovat a zvyšovat těžiště (paže jsou střídavě podél trupu, vbok, nebo v upažení).

— Tytéž pohyby za chůze.

— Obraty přešlapováním.

— Změna směru odšlapováním vpravo a vlevo.

— Bruslení.

— Chodidly se postavit na malou bouli, podřep, ruce v bok nebo v upažení — otáčet současně oběma lyžemi střídavě vlevo a vpravo pomocí stehen a kolen.

— Provádět totéž v upažení se současným snižováním a zvyšováním těžiště.

Na mírném svahu končícím rovinou.

— Jízda po spádnici (v přirozené stopě asi na šíři boků).

— Jízda po spádnici střídavě po levé a po pravé lyži.

— Změna směru odšlapováním.

— Bruslení.

— (Na velmi mírném svahu). Krátké rytmické oblouky z rozšířené stopy. Při jízdě v rozšířené stopě přenést váhu na jednu lyži — současně snížit těžiště a vytáčet stehnem a kolenem zatíženou lyži dovnitř. Zvýšit těžiště — současně přenést váhu na druhou lyži a opakovat cvik na druhou stranu. Paže jsou mírně od těla a udržují rovnováhu, trup je stále natočen ve směru jízdy.

— Totéž, ale nadlehčená lyže se při zakončování oblouku přisune vzduchem k točící lyži. Po skončení oblouku přechází zpět do široké stopy, zatíží se a stává se točící lyží. Důležitý je rytmus.

B. S použitím holí

Jakmile si začátečník zvykl na tlakové vjemy, které zajišťují na sněhu rovnováhu, je schopen používat při jízdě holí.

Opakují se s holemi cvičení na rovině prováděná předtím bez holí.

Právě tak se provádějí s holemi předcházející cvičení na mírném svahu. Při oblucích držíme hole před tělem a v okamžiku přípravy oblouku snížením těžiště zapichujeme u špičky lyže tu hůl, která je na straně budoucího zatočení.

Další cvičení na mírném svahu.

— Jízda šikmo svahem, píchnutí horní holí se současným snížením těžiště a s odsunutím patek lyží směrem se svahu. Malým výskokem, doprovázeným oporou o spodní hůl, návrat do původní stopy. Rytmicky opakovat.

— Krátké oblouky při jízdě při spádnici. Zdůrazníme pohyb těžiště dolů a nahoru a otáčecí práci stehen a kolen. Stopa se zužuje na šíři boků, lyže se otáčejí současně. Trup je stále natočen ve směru jízdy.

— Malý slalom mezi 8—10 pruty (převyšující výškou postavy lyžařů), zapíchnutými ve spádnici asi 4 m od sebe.

— Nácvik oblouku v pluhu z přívratného oblouku (z důvodu všestrannosti výcviku).

Všechna cvičení prováděná na mírném svahu procvičujeme dále na svahu se středním sklonem.

Dále uvádíme několik cvičení pro POKROČILEJŠÍ LYŽAŘE, kteří chtějí svoji jízdu oblouky snožmo učinit všestrannější a dále zdokonalovat.

Cviky pro točení:

— Lyže do oblouku točíme chodidly (malé oblouky s úhlem změny směru asi 15 st.).

— Lyže točíme chodidly a koleny (střední oblouky s úhlem asi 45 st.).

— Lyže točíme současně chodidly, koleny a stehny (boky) — vznikají tak velké oblouky nebo oblouky při zastavení s úhlem asi 90 st.

Cviky pro bod otáčení:

— Bod otáčení je za patami lyžaře. Těžiště lyžaře je při tomto způsobu otáčení posunuto vzad, lyžař přisedává. Nejvhodnější použití tohoto způsobu je při otáčení špiček lyží na bouli nebo při nadzvednutí špiček v hlubokém sněhu.

— Otáčení se provádí na úrovni chodidel. Při dokončení jednoho oblouku lyžař zaráží bočný pohyb lyží rázným zahraněním a svoji váhu přitom promítne do chodidel. Toto „zašlápnutí" dá silný impuls k otáčení lyží do dalšího oblouku. Otáčení s osou na úrovni chodidel je vhodné pro každý sníh.

— Lyžař přemístí těžiště dopředu a nadlehčí tak paty, aby docílil rychlého posunutí patek lyží. Bod otáčení je v tomto případě ve špičkách lyží.

Cviky pro nadlehčení:

(v okamžiku nadlehčení se lyže mnohem snáze otáčí)

— Otáčet při nadlehčení snížením těžiště (přejít do nižší polohy, čímž se zmenší váha působící na lyže a udrží se stálý kontakt se sněhem).

— Otáčet při nadlehčení zvýšením těžiště (zvýšit polohu za účelem snížení váhy působící na lyže a tím zdůraznit účinek předchozího snížení těžiště).

Cviky pro rytmus:

Kupř. dva oblouky se zapojením boků, tři oblouky prováděné silou chodidel (boky, boky, chodidla, chodidla, chodidla).

Důkladným zvládnutím těchto cviků zvýšíme svoji všestrannost při jízdě oblouků natolik, že můžeme nacvičovat náročnější moderní způsoby jízdy. Jako příklad uvádíme oblouk z přisednutí, který tvoří základnu pro další variace oblouků jako jsou kupř. zrychlované oblouky a oblouky přes terénní vlny.

Technika oblouku z přisednutí se vyznačuje následujícími charakteristikami:

— V první fázi oblouku se lyže otáčejí kolem osy bérců, nebo se bod otáčení umísťuje za chodidla.

— Stehna, kolena a chodidla provádějí při otáčení lyží hlavní práci a jsou doprovázena viceméně pasivními pohyby trupu.

— Při nasazení oblouku jsou stehna téměř rovnoběžná s lyžemi (téměř poloha sedu) a přenášejí sílu přes kolena a chodidla na lyže — boky jsou při tom motorem, stehna jsou přenosnou pákou na spodní část nohou.

Kolena hrají také důležitou roli. Umožňují, ale pouze, jestliže jsou silně pokrčena, otáčení spodní části nohy. Tato výjimečná funkce kolenních kloubů je možná pouze při částečném uvolnění svalů na nohou. V této počáteční fázi oblouku umožňují uvolněné svaly spodní části nohou provést jemnou změnu hrany (překlopit lyže z horních hran na hrany spodní) a současné otáčení lyží. Svalstvo nohou se uvolní pružným nadlehčením (snížením těžiště o malém rozsahu).

— Lyže mohou být v úzké stopě, oproti tomu kolena musí být uvolněná (nesmí být přitisknutá k sobě).

— V průběhu této fáze oblouku se hůl uplatňuje jako opora a jako bod otáčení. Umožňuje také prodloužit moment uvolnění nohou.

— Při přípravě oblouku (při zakončení předchozího oblouku) dochází k silnému vytočení trupu a boků ke směru následujícího oblouku.

Téměř všechna uvedená cvičení pro zdokonalení techniky zatáčení je možné v přiměřených podmínkách použít i pro oblouky na běžeckých lyžích.

V poznámkách k letošní lyžařské sezóně jsme uvedli několik novinek ve vybavení a v technice jízdy. Věříme, že pomohou přispět k našim zimním radostem. Není ani snad nutno připomínat, že stejně tak jako dbáme při jízdě po běžecké stopě, abychom nezabloudili, abychom volili pouze bezpečné sjezdy a abychom dorazili včas a společně s celou skupinou až k cíli naší trasy, je nutné při nácviku zatáčení na svahu dbát na to, aby sníh byl pečlivě předem upravený lyžemi a aby kvalita sněhu i profil svahu odpovídaly našim schopnostem. Přeceňovat své dovednosti je nejjistější způsob, jak se dostat do nemocnice.

Ovšem bez ohledu na to, ať již zvolíme ke svým zimním výpravám běžky, krátké lyže nebo lyže normální, nesmíme zapomenout na jednu věc, která platí ve všech případech: vzít s sebou na hory hodně humoru a dobré kamarády.

Odb. asist. Jiří Soukup, FTVS-KU

Když v písečné bouři před osadou Kází BEN míjíme ten opuštěný váchánckÝ kámen, tu opuštěnost samu, prosím, aby někdo ten kámen vyfotografoval. Ale ostatní, oči upřené k západu volají: Nezastavovat!! Jeďte dál, kupředu, musíme stihnout Fajzabád, Kunduz, Polichumri, Bamján a Bandi Amír, sochy Budhovy a osm ultramarinových, tyrkysových a smaragdových jezer v Bandi Amíru, kupředu dál, na západ, musíme stihnout Červené město a průsmyk Šibar, Čarikar a Kábul, letadlo do Prahy a rychlík do Brna a Bratislavy — musíme stihnout...

CO???

Své představy, touhy a sny, své omyly a prohry, svůj uspěchaný a upocený civilizovaný život, své zrození, svoji smrt.

A zapomněli jsme, že u cesty leží kámen...

MUDr. Jaromír Wolf

Pěkné místo

Letošní krásné, horké léto vylákalo každého ven; k vodě, do lesa, do hor. Někdo má svá stará známá místa, kam jezdí, jiný sbalí celtu a sekerku a putuje z místa na místo. A já vám teď chci popsat malinký kousíček země, úplně zapomenutý a přece tak fantastický, že mi utkvěl v paměti.

Zahoďte tedy na chvilku všechny svoje starosti a pojďte se mnou do té země nikoho, do končin, kde odpočívají Blaničtí rytíři.

Je to údolíčko, ke kterému se dostanete z obce Kondrac u Vlašimi. Musíte být ale velmi pozorní, protože stezka, vedoucí k údolí se pečlivě ukrývá pod lesními velikány, jakoby chtěla chránit paseku s potůčkem v údolí před zraky vetřelců.

Prudce klesající stezkou, kterou konečně najdete, půjdete asi 850 kroků a před vámi se objeví první paseka, malinká, jíž vévodí opuštěný srub, který dodává tomu místu ještě větší tajemnosti a kouzla. Proklestíte si několika keři cestu dál a octnete se na pasece, na druhé pasece, v království motýlů a černých zmijí. Jděme ale nebojácně dál, dalších tak asi 250 kroků a najednou, z ničeho nic se stezka ztrácí, lesní velikáni se rozestupují a před vámi se rozevírá paseka, ohromná paseka zalitá sluncem. Pokochejte se tedy pohledem na tu nádheru, ale pojďte dál, přesto, že jsme prakticky u cíle.

V jednom rohu paseky sejdeme k potoku čistému a bystrému jako v horách. Z několika soušek stlučený můstek nás zavede do míst, které vám chci ukázat.

Je to taková oáza klidu; několik letitých stromů, tvořících řídký les, mezi kterými bychom rozbili tábor. Nádherný táborový kruh naznačuje, že je to místo, kam nejezdí žádní „masňáci" a „rádobyturisté".

Kousek odtud, tak 80 kroků, najdeme lesní studánku s ledovou pramenitou vodou, zakrytou kamenem před slunečními paprsky.

Je to krásné místo. Opravdu stojí za to se sem vydat. Je to legendární místo pod Blaníkem, tolik známým svou starobylou rozhlednou a hlavně — pověstí.

Tož, sbalte celtu a sekerku a přijeďte. Ale pozor, nevzbuďte Blanické rytíře!

P. S. Nedaleko odtud, asi 8 km, je také jedno krásné místo. Dnes zející prázdnotou a smutkem. Tak zvané Měsíční údolí, jemuž vévodí srub s několika chatičkami, volejbalovým hřištěm, táborovým kruhem a řekou Blanicí.

Proč jsou tato místa (znám ale i jiná) opuštěná? KDO MI ODPOVÍ?

J. Mrugalová

O jeskyních a i jeskyňářích

Ve dnech 19. až 26. září 1971 probíhalo v Demänovské dolině druhé školení pro vedoucí krasové turistiky. Tohoto týdenního školení se zúčastnily skupiny jeskyňářů z Prahy, Broumova, Pardubic a Brna v počtu 18 lidí.

Kromě menšího výcviku na skalách jsme se za spolupráce pracovníků Muzea slovenského krasu seznámili s prací a novými objevy profesionálních a amatérských speleologů v Liptovském krasu. Vedení Muzea slovenského krasu v Liptovském Mikuláši nám umožnilo v průběhu týdne vstup do Demänovské ledové jeskyně, jeskyně Okno, jeskyně Svobody, Pusté jeskyně, Velké a Malé Stanišovské jeskyně, jeskyně Beníkové, Záskočí a Benšové. Z těchto jeskyní jsou přístupné veřejnosti pouze jeskyně Ledová a jeskyně Svobody. Intenzivně se pracuje na zpřístupnění jeskyně Míru. Práce jsou v plném tempu, a proto nám nebyl umožněn vstup do jeskyně. Všechny náznaky nasvědčují tomu, že v této jeskyni budou další významné objevy, a že se návštěvníci Slovenského krasu mají na co těšit.

Správa slovenských jeskyní v Lipt. Mikuláši vypracovala dlouhodobý plán investiční výstavby jeskyní na Slovensku. V tomto plánu je zahrnuta i rekonstrukce jeskyní v Demänovské dolině. Bude se pracovat na rekonstrukci Ledové jeskyně, zpřístupnění jeskyně Míru a rekonstrukci jeskyně Svobody. Jeskyně Míru nebude přístupná klasickým způsobem, ale bude vybudován prohlídkový okruh monorailem. Jeskyně Okno byla zpřístupněna veřejnosti již roku 1925, ale později zatlačena do pozadí jeskyní Svobody. Zařízení téměř zchátralo a uvažuje se o opětném zpřístupnění turistickým způsobem s osvětlením karbidovými lampami. Tímto způsobem se má otevřít pro veřejnost i jeskyně

Pustá, která je zatím posledním prozkoumaným úsekem v systému Demänovských jeskyní. Pro dobré akustické podmínky se uvažuje o tom, že by se v budoucnosti v této jeskyni pořádaly hudební koncerty, spojené s prohlídkou jeskyně. Tomu ovšem budou předcházet důkladné průzkumy jeskynních prostorů. Obdobným turistickým způsobem by v budoucnosti měla být zpřístupněna i Stanišovská jeskyně v Janské dolině. Jeskyně Záskočí a Benšová jsou nově objeveny a ještě nejsou zcela zmapovány. Hlavně jeskyně Záskočí slibuje velké a zajímavé objevy. Situaci však velmi ztěžuje to, že se může pracovat pouze v zimě, když vyschne hlavní sifon. Je to jediná cesta do hlavních prostor jeskyně. Pracuje zde amatérská skupina speleologů z Detvy pod vedením Petra Hipmana, která věnuje této činnosti každou volnou chvíli. V létě hledají znaky, které by je vedly k objevení nových neznámých prostor a v zimě pracují v jeskyních Záskočí, Benšová a Starý hrad. Starý hrad je propasťová jeskyně, objevená loňského roku touto skupinou. Je to zatím u nás druhá nejhlubší propast (153 m). Zdá se však, že ještě objeví další prostory a dostanou se do větší hloubky. Zatím je u nás nejhlubší propast Barazdaláš (206 m).

Navštívili jsme také Muzeum slovenského krasu. Toto muzeum je ojedinělé tohoto druhu u nás i ve světě. Exponáty jsou zaměřeny na krasovou problematiku a vysvětlují podmínky vzniku krasu. Velmi zajímavá je část, popisující život lidí v jeskyních od nejstarších dob.

Slovenští jeskyňáři jsou druženi ve Slovenské speleologické společnosti a jsou rozděleni do oblastních skupin. Každá takováto skupina má přidělenou určitou oblast, kde provádí výzkumy. Podle dosažených úspěchů jim SSS pomáhá materiálním vybavením. Je veliká škoda, že v Čechách a na Moravě jsou speleologické skupiny téměř izolovány a vůbec nespolupracují se slovenskými skupinami. Dobrá spolupráce by jistě přispěla oběma stranám.

Na závěr bych rád poděkoval Ústřední škole ČTO v Brně, která tento zajímavý a prospěšný studijní tábor zorganizovala a pracovníkům Muzea slovenského krasu, kteří nás provázeli po nejzajímavějších částech Liptovského krasu.

Jiří Frank

ORIENTACE VE VELKÉ STANIŠOVSKÉ JESKYNI

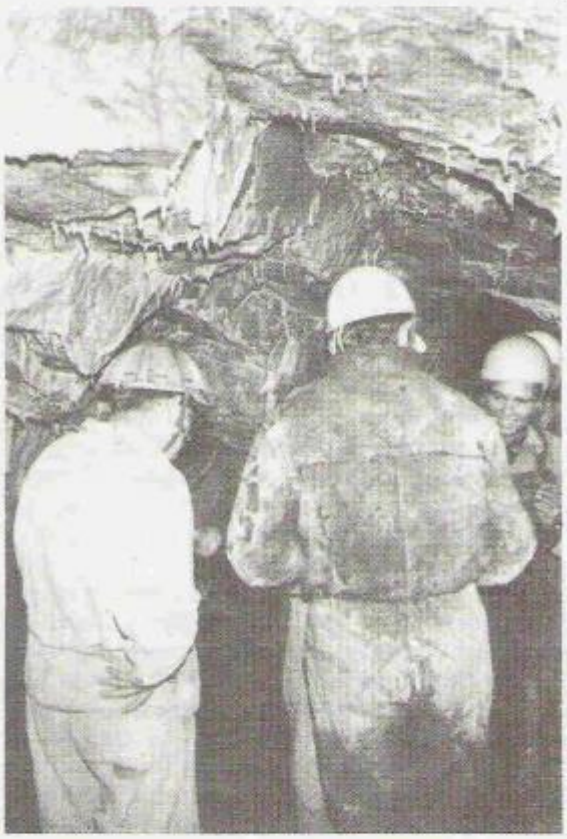

VELKÁ STANIŠOVSKÁ JESKYNĚ
ZATÍM NENÍ PŘÍSTUPNÁ ŠIRŠÍ VEŘEJNOSTI

Náctníci

Foto Frant. Dostál

„Včera mě zrovna napadlo, proč jsem právě tady. Tady v tom bytě, domě, městě, zemi. Teď mě zase napadlo, že je to strašně fajn, že člověk má svoji fantazii, svoje myšlení, do kterého mu nikdo nevidí."

Mezi dospělostí a dětstvím je věk tápání, poznávání, zklamání i prvních lásek a snů. Je to věk náctníků. Jsou všude — v Praze, Brně, Žilině, Paříži, Londýně, Kodani i New Yorku.

Byli prozkoumáni, psychoanalyzováni. A přece jak prohlašují psychologové, léta mezi dětstvím a dospělostí stále zůstávají „sotva zmapovanou zemí nikoho...".

Náctníkem se stává každý zpravidla ve věku od patnácti do devatenácti let. Ve dvaceti letech tento věk oficiálně končí, ale jsou případy, *kdy je člověk nástníkem nadosmrti.*

„Včera mě zrovna napadlo, proč jsem právě tady. Tady v tom bytě, domě, městě, zemi. Teď mě zase napadlo, že je to strašně fajn, že člověk má svoji fantazii, svoje myšlení, do kterého mu nikdo nevidí."

Přicházejí neustále na nové nápady, které se vesměs liší od toho, co už je a představují to co není, co se nesmí, co se jinak nedělá.

Potkáváme je na trempu se šerifskou hvězdou či starým vojenským vyznamenáním na klopě, v Praze na Karlově mostě, Staroměstském náměstí, v podchodě na Václavském náměstí. Stojí a pozorují, či spíše koukají. Na co? Kdož ví. Je-li jich více pohromadě, poznáte je podle toho, že se chovají tak, aby všichni věděli, že jsou to právě oni, kteří jsou pupkem tohoto světa.

Rodiče, učitelé a vychovatelé si s nimi obyčejně nevědí rady, ale to vlastně jen proto, že jim nerozumějí. Náctníkům je totiž obtížné porozumět.

„Dnes je svátek zesnulých. Možná proto mám dnes tak divnou náladu. Jako malá jsem se na něj moc těši-

la. Chodili jsme s tatínkem, krabici svíček v ruce, po hřbitově na Vyšehradě a pak, když byla tma, skoro na každém hrobě bylo světýlko, a kde nebylo, tam jsme zapálili svíčku a mě se to tolik líbilo."

Tito mladí lidé hledají stále sami sebe, ale jsou při tom vybaveni asi jako průkopník kompasem v rudném dole. Myslí si však, že už nastal čas, kdy mohou převzít odpovědnost za tento svět, ale zjišťují časem, že tomu tak není a ani nemůže být. V jedné své knize o tom říká Exupéry „Víš Pavlo v dětských pohádkách procházel princ hroznými zkouškami k tajemnému zakletému zámku. Slézal ledovce. Překonával propasti, mařil nástrahy. Konečně se mu objevil zámek v srdci modré planiny, na niž koňská kopyta dopadala měkce jako na sníh. Domníval se, že už zvítězil. Ach! Pavlo starou zkušenost z pohádek nelze oklamat. To nejobtížnější vždy teprve přijde."

Dovedou se radovat z docela obyčejných věcí. Jsou nesmírně vděčni tomu, kdo pochopil jejich touhy, kdo vyčetl z jejich obličeje, že vlastně mají stále blíž k dětství než k dospělosti.

„Šli jsme domů a tu si Honza na něco vzpomněl. Vzal schody po čtyřech jako malý kluk.

Ani jsme nedoufali, vždyť už jsme přece ‚velcí', ale tam někde v kloubech ve skrytu v tom nejzazším místě jsme si tajně troufali doufat.

Tam na stole ležela punčocha plná bonbonů, oříšků, jablek, pomerančů a fíků.

Čert vezmi ty sladkosti, ale to, že nezapomněli na naše léta, kdy jsme byli tak malí, že nás ani za stolem nebylo vidět, na to jak jsme se my ‚špunti' těšili a nemohli podívat, jestli tam nemáme uhlí.

A pak jsme šťastně usínali ve své postýlce, abychom se ráno probudili a hnali se vybrat punčochy (obyčejně tatínkovy) a zaplácali si žaludky tak, že mamince a tatínkovi šla z toho hlava kolem a slibovali nám, že už nikdy nic nedostanem."

Náctníci se dívají na starší divně, zvláště, když jim ti starší stále něco vytýkají.

A teprve když se posune čas, přecházejí náctníci na jejich pravdu, stávají se jejich stoupenci.

Jen si všimněte, jak může být proti čerstvě natupírované hlavě všechno ostatní nicotné. Jak může být starší kamarád protivný, když si ani nevšimne, že Milena má novou sukni a Petr nové sako s těmi nejsenzačnějšími knoflíky.

„Jsem teď divná, někdy sama sobě nerozumím. Chtěla bych jednoho nebo dva kamarády, se kterými bych jezdila ven a rozuměla si s nimi. Nechci mít okolo sebe mnoho lidí. Asi by se vlastně toho našlo hodně, co by člověk chtěl, ale jak to udělat?"

„Už zdaleka nejsem takový optimista jako dříve. Je to strašně těžké, když se všechno hroutí, stále začínat znova a znova. Ale vždyť je mi teprve sedmnáct let!!!

Nevím, co se to se mnou děje. Nikdy jsem o ničem mnoho nepřemýšlel, ale poslední dobou se ve mně probouzí zvláštní smysl, který jsem nikdy nepozoroval.

Začínám o všem mnoho přemýšlet!!!"

U náctníků není již vulkanismu, prudkých výkyvů, zoufalých napětí, jaké vyznačovaly období před tím. City jsou již většinou kontrolovány, není již takových výbuchů vzteku.

„V mých snech vypadá všechno jinak, než ve skutečnosti, ale já tu skutečnost neumím přizpůsobit snům.

Toužím po něčem, čemu se potom ve skutečnosti bráním. Toužím po něčem, ale jakmile se mi to vyplní, jsem šťastná, ale mám zároveň takový pocit, že mi zmizelo něco pro co jsem žila a o co se snažila a nějak je to v té skutečnosti jiné než v tom snu."

Protestují často proti přetvářce, lži a hlavně nespravedlnosti. Jsou jakousi kastou, která však nemá pevných zákonů. Mnozí dospělí je vidí černě, pozastavují se nad jejich chováním a píší mravoučná kázání, ale zdráhají se jít s nimi, ukázat jim něco, co by je dlouhodobě zaujalo, ukázat jim něco nového, lepšího.

„Maminka s tatínkem se tak strašně pohádali, a jak maminka tatínkovi sprostě nadávala, na to nadosmrti nezapomenu. A všechno zavinil tatínek kvůli takové hlouposti, že je to až neuvěřitelné. Maminka pak celou noc proplakala a rodiče se spolu hádali. Dlouho do noci jsem nemohla usnout a druhý den ve škole se mě ptali, co se mi stalo, že tak vypadám. Někdy si myslím, že už to déle nevydržím. Něco se mi však zase povede a mám z toho ohromnou radost.

Jenže přijdu domů a tatínek mi ji dokáže tak zkazit, že mě to dohání až k zoufalství. Když vidím, jak se chová k mamince, jako ke svému otrokovi, raději na to vůbec nemyslím. A nejhorší je, že proti tomu nemohu nic dělat, protože ničemu nerozumím a jsem pubertální holka, jak říká tatínek. A tak se mohu jen dívat a poslouchat."

Zatím jsou v tomto věku okouzleni zázrakem svého mládí a nevědí, co skrývá budoucnost. Domnívají se však, že vědí, kdo v budoucnosti uspěje. Několika vlasatcům budou ještě ostříhány kadeře, ale neztratí jako Samson proto svou sílu. Budou se snažit držet krok se svým otvírajícím se světem, budou jej zkoušet, ochutnávat, vzlétnou nebo padnou.

Allan Gintel

OKÉNKO DO MONGOLSKA

MONGOLSKÉ DĚVČE

Nádherná panenská příroda, bohatství historických památek, namnoze dosud neprobádaných, i upřímná pohostinnost mongolského lidu — to vše přilákalo do Mongolské lidové republiky z dalekého Československa již několik zájmových výprav.

Celý ráz této velké země, která je asi dvanáctkrát větší než ČSSR a při tom má sotva milión obyvatel, byl pro mne zcela neobvyklý, téměř pohádkový. Obrovská kamenitá poušť Gobi na jihu země, na západě a na severu masy velehor, jejichž četné vrcholy přesahují i 4000 metrů, velká sladkovodní i slaná jezera, dravé řeky i vyschlá koryta, hojnost nejrůznější divoké zvěře a ptactva, bohatství vzácných rostlinných druhů a především lid této země — zanechávají nezapomenutelné dojmy.

Historie Mongolska je pestrá a zajímavá. Snad nejznámější je období říše mocného Čingischána a jeho potomků, kteří ve 12. a 13. století podnikali se svými vojsky rozsáhlé nájezdy, přepadali okolní země a pronikli dokonce až do Evropy. Na řece Orchonu se podnes dochovaly zbytky sídliště těchto krutých vladařů. V průběhu dalších století nabyla velkého vlivu buddhistická církev. Její náboženství — lámaismus — se tak rozšířilo, že v Mongolsku byl prakticky každý třetí muž mnichem — lámou. Na počátku našeho století bylo v zemi 700 klášterů.

Tehdy však již pod vlivem revolučního hnutí v sousedním Rusku a Číně narůstala i v Mongolsku revoluce, v jejímž čele stál národní hrdina Süchbátar a jeho druh Čojbalsan. Po jejím vítězství v r. 1921 stalo se Mongolsko po SSSR druhým státem na světě, který nastoupil cestu k socialismu a to přímo po likvidaci feudálního zřízení.

Když státní moc přešla do rukou lidu, byl hospodářský i kulturní stav země velmi neutěšený. Neexistoval prakticky žádný průmysl, o zdravotnictví a školství se nedalo téměř hovořit, jedinými dopravními prostředky byli velbloudi a koně. Tím více vynikají mohutné úspěchy mongolského hospodářství i kultury v současnosti. Čechoslováci jsou zde upřímně oblíbeni, neboť nejeden náš odborník zde pomáhal budovat moderní průmysl, energetická zařízení, vědecké instituce a zdravotnictví. Mongolsko má výborné předpoklady stát se bohatou průmyslovou zemí; současné geologické průzkumy odhalují stále nová a nová ložiska nerostného bohatství.

Hlavní město Mongolské lidové republiky je Ulánbátar. Tento název nahradil původní Urgu a v českém překladu znamená Rudý bohatýr. Je to moderní dvěstětisícové město, v jehož širokých ulicích je čilý dopravní ruch. Jezdí tu hlavně sovětské a československé automobily, ale i mnoho koňských povozů. Ulánbátar je střediskem kulturního života v zemi, sídlí tu vysoké školy, vědecké ústavy, divadla, kina, muzea a knihovny.

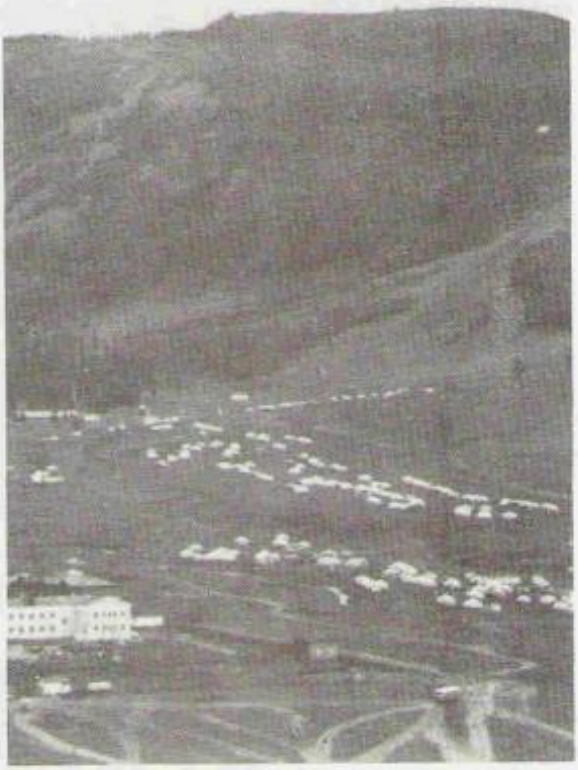

ULÁNBÁTOR KONČÍ POD VYSOKÝMI HORAMI

JURTY NA OKRAJI ULÁNBÁTORU

Foto Dr. Jos. Kvapilík

ské automobily a motocykly, pouliční dopravu obstarávají naše autobusy značky Škoda, ale stejně běžné jsou i dvoukolové vozy, tažené velbloudy a jezdci na koních. Na velkém náměstí s vládní budovou a mausoleem Süchbátara a Čojbalsana se konají statisícová shromáždění lidu. Ulánbátar je též sídlem státní university a Akademie věd.

Způsob bydlení Mongolů je svérázný. Mimo ulice hlavního města, kde se rychle staví obytné bloky, bydlí lidé hlavně v jurtách (velkých kruhových stanech) obvykle dobře vybavených. Jurtové osady tvoří samostatné městské čtvrtě, spojené s centrem pravidelnou autobusovou dopravou.

V odlehlých krajinách, kde ještě nejsou železnice ani silnice, zůstávají ovšem i dnes čtvernožci nepostradatelným dopravním prostředkem. Jízdu na koni ovládají dokonale všichni Mongolové, bez rozdílu věku a pohlaví. Venkovští pastevci — arati — chovají mimo koně a velbloudy také yaky, hovězí dobytek, ovce a vepře. Na jednoho obyvatele připadá téměř 30 kusů dobytka.

Můj zájem se však soustředil více na divokou zvířenu. Byl jsem nadšen výskytem dravého ptactva, luňáků, orlů a supů. Luňáci zalétají houfně i nad hlavní město. I botanik by si přišel na své. Pláně i údolí byly zrovna posety pestrými koberci u nás nevídaných květin. Různé hořce, žluté máky, stračky, vzácné lilie a protěže se vyskytují v takovém množství a velikosti, že by je bylo možno sekat kosou.

V krásném údolí pod Čojbalsanovou horou nedaleko Ulánbátaru jsem se setkal s nestorem mongolské vědy, spisovatelem B. Rinčenem, který tam má své letní sídlo. Je to muž vysoce a mnohostranně vzdělaný, jenž ovládá mnoho jazyků a přeložil z češtiny Fučíkovu Reportáž psanou na oprátce. Od akademika Rinčena jsem se dozvěděl i řadu zajímavostí o záhadných Almaších, kteří prý žijí v tamním Almašském pohoří. Jsou to pravděpodobně tvorové, velmi blízcí člověku, vyznačující se již vzpřímenou chůzí. Několik prý jich bylo zastřeleno za války, kdy byli považováni za partyzány. Je pozoruhodné, že i náš vědecký pracovník dr. Emanuel Vlček objevil za svého studijního pobytu v Mongolsku ve starých knihách obrázky a záznamy svědčící o existenci tohoto stále ještě záhadného tvora.

Moderní cestovní ruch se v Mongolsku teprve rozvíjí, ale má výtečné předpoklady, aby uspokojil i náročné turisty a zvláště lovce divoké zvěře. Ochotní pracovníci cestovní kanceláře Žuulčin se vzorně starají o pohodlí a uspokojení nejrůznějších zájmů návštěvníků z ciziny. V dnešní době, kdy překlenutí velkých vzdáleností není již problémem, je tato krásná a mírumilovná země v srdci Asie připravena k bratrskému přijetí i našich turistů.

MUDr. Josef Kvapilík

Stručně

• PLÁN akcí, seminářů, setkání na úseku pobytu v přírodě oddělení zájmové činnosti ČÚV SSM na rok 1972 přinese 1. číslo ML, které vyjde v lednu 1972.

• »Softball« hra miliónů obyvatel amerického kontinentu, která zásobuje atletiku a košíkovou vynikajícími sprintery a rychlými hráči, je u nás stále ještě v plénkách. Je nedoceněna, přestože jsou známy její nesporné tělovýchovné hodnoty. Rozvíjí totiž základní pohybové vlastnosti, především rychlost a obratnost i cenné morální a volní vlastnosti, jako je postřeh, rychlé rozhodování, bojovnost a kolektivnost. Softball byl v letošním roce zařazen mezi předměty ústředních tábornických škol ČÚV SSM a setkal se zde s velkým zájmem. Krátká informace zveřejněná v Mladém světě v Táborovém ohni vyvolala vlnu zájmu o pravidla této velmi zajímavé hry, jejichž omezený počet je ještě k dispozici na oddělení zájmové činnosti ČÚV SSM, Praha 1, Gorkého nám. 24, a o které si můžete, v případě vážného zájmu o tuto hru, napsat.

• Laponsko bude opět po roční odmlce cílem expedice ČÚV SSM, která bude v tomto kraji hostem finské organizace SUOMEN LATU, jejíž členové v červnu letošního roku pobývali na pozvání ČÚV SSM v ČSSR. Během své devítidenní návštěvy se jim podařilo přeběhnout část hřebene Krkonoš, ztéci hrad Kost, proběhnout Prahu a ještě pobýt v naprosté pohodě v Malé Fatře ve Vrátné dolině plné dva dny. 20členná expedice, která je reciprocitou za tento pobyt (osazenstvo budou převážně tvořit členové Instruktorského sboru pro pobyt v přírodě při oddělení zájmové činnosti ČÚV SSM) navštíví během svého 14denního pobytu Helsinki, Tampere, Jyväskylä a hlavně zemi za polárním kruhem Laponsko.

• SKANDINAVIA KLUB při OV SSM Brno IV umožňuje svým členům nejrůznějším způsobem poznávat přírodní krásy, kulturu a život ve Skandinávii. Pořádá přednášky a besedy spojené s promítáním filmů a diapozitivů. Dále klub informuje své členy o pořádaných kulturních a sportovních akcích, které souvisejí se skandinávskými zeměmi. Prostřednictvím tohoto klubu je možné navázat styky s mladými lidmi z těchto zemí. V případě zájmu o činnost tohoto klubu adresujte své dotazy na adresu: Ing. Pavel Kopečný, Brno, Foerstrova 7.

Allan Gintel

METODICKÉ LISTY pro pobyt v přírodě – pro vnitřní potřebu SSM vydává oddělení zájmové činnosti ČÚV SSM adresa redakce: ČÚV SSM, oddělení zájmové činnosti, Praha 1, Gorkého nám. 24. Řídí redakční rada, odpovídá předseda redakční rady MUDr. Josef Kvapilík. Vytiskl KPSM Brno, Krondlova 22. Č. z. 431/71.